

בשר ודם | פברואר 2013

אוצר | רפי אתגר

ניהול והפקת התערוכה | מרבית מאור קומלוש
עזרה בהפקה | עמוס בן עמוס, יהודית זיג, עדן לוזס
шиוך ויחסים ציבורי | דוד עמייחי
הקמת התערוכה | עמוס בן עמוס, סלים אליאן

עורך מדעי | אריאל צבל
עורכת | עינת אופיר
עריכה לשונית בעברית | נעה רוזן
מתרגמים | טל הרן, ליטל ידין, אסף שור

ביוצע גרפי | KeterDigital, ירושלים
لوحות, הדפסה וכריכה | מפעלי דפוס כתר, ירושלים

מודיאון על התפר, רחוב חיל ההנדסה 4, ירושלים 9510592

טלפון 02-6281278 | פקס 02-6277061

שעות פתיחה:
א/ב/ד/ה' 10-17
יום שלישי 16-21
יום שישי 10-14

bookings@mots.org.il
www.mots.org.il

אריאל צבל

הקדמה לאנתרופולוגיה: בשר ודם

התרגולות והפרות שנמצאות בתוך גפנו ומרכיבותו אותו ממש – כאלו אין קיימות כלל. קרטיס הכנישה שלhn לתחומי התרבות הוא חפצון (הביבטן לחפצון) וליתר דיוק המצרה (הביבטן למוציאים). את יציגן בתרבות זה מתקבלת בטור "אוכל" או "בגד", כלומר כשהמחשבה עליה תואמת כמעט כליל את המצרה שכן עוברות בפועל. בטור ישיות חיים, מרגישות ומונצחות, אין להן ייצוג.

קל להתלונן על ההדרה של קורבנות החקלאות; קשה יותר למצוא דרכם אחרות להתייחס אליהם. חלק מהחוקשי נטווע בברורות כליל. אנחנו יודעים אין מייצרים מוצאים מן החי בערך כמו שאנונו יודעים אין מייצרים טלפונים סלולריים. בתעשייה כמו בתעשייה, רק קומץ המעורבים בייצור יודעים מה קורה, ואפילו הידע המקצועני שהם מחזיקים בו מקטע ומחולק ביניהם. אי אפשר אפוא לפתח שיח רציני על יחסיו אדם-חייה מבלי להזירם לתוכו כמהות עצומה של מידע. חסרה לנו היכולות עם עובדות בכל אנחנו מדברים. השפה לנו היכולות עם עובדות בסיסיות מתחום הטכנולוגיה החקלאית, ועם זאת עובדות כאלה לא קל לנחש כך שיבאו היבט וחסים בין-מיןניים. בעולם התעשייתי כמעט כמעט כל מה שנכתב ונאמר על "חיות משק" בעודן בחים שקווע עמוק בשיח חקלאי, טכנולוגי, מדעי וככללי – שיח שככלו חפצון, הכללה והרחקה מההעסקות בישיות חיים, מרגישות ומונצחות. במערב היום כדי לדבר באופן משמעוני על כל פרט ופרט במקרה של התעללות מזעצת בחתול, למשל, לא נדרשת מatanנו אלא נכוונות שלא לאותם את האוזניים ואת הלב; המושגים הנחוצים כבר נתונים בידינו ואין צורך בתרגומים שלהם לשפה יומיומית. אבל איך אמירה בעלת משמעות אנחנו יכולים לומר על בקרת אקלים בלולים? (ומה זה

החברה שאנו חיים בה היא רב-מינית: מינים ביולוגיים שונים ורבים המתקיימים ביחס קרבה הדוקים בסימן של שליטה כוחנית. התרבות שאנו חיים בה, לעומת זאת, מעמידה פנים שמדובר בחברה חד-מינית, על טהרת האדם הנבון. העובדות החברתיות הן פשוטות וחד-משמעות, אלא שככל ניסין לנשחן אותן בלשון פשוטה וחד-משמעות נראות מתריס ודומה. למשל: בעולם של צרכני בעלי חיים ובעלי חיים נצרכים, כמעט כל הגוף המה של חיים שלינו ותחים מגופן המת של חיים, הפרשות שנשחתו מהן ועוברים שנגזו מהן, ועודים על גופנו את העור שנפשת מעלהן או שער שנתקוץ מהן.

כחוך של מבוכה; ודאי לא אלה הן המילוי שבנה היינו בוחרים לתאר את החברה הרב-מינית שלנו. למען האמת, בדרך כלל היינו מעדיפים שלא לתאר אותה כלל. בהתחשב בהיקף ובאנטנסיביות של הקשר התעשייתי-צרכני בין בני אדם לחיות מינים אחרים, אין תחום שהתרבות שלנו דוממת יותר בונגיאלו. "בעלי חיים" זוכים בקרטיס כניסה רשמי לתרבות רק במקרים מסוימים: כשהם רוחקים מתחום השפעתו האישית, פגועים בידי אחרים, חמודים, יפינשגבים, או מייצגים בברור משהו שרצינו לומר על עצמן. כך, וכל עוד ברור לכל שיש דברים חשובים יותר, אין שום דבר מתריס ודוחה במגון של התיחסויות ל"בעלי חיים", כגון: חקיקה נגד ניסויים בחיות למטרת ייצור תמרוקים כיזמה אישית ו"א-פליטית" של חוקק, פרויקט חינוכי היוצא נגד התעללות בחתולים בתגובה למעשה מזעע שעשה הילד הפסיכי של בית הספר, ידיעה חדשנית מחויכת על המלצה אקזוטית בגין החיים או על קיון של ציפור ממין נדיר, או ריאליות של מלחתת קיום עקבוה מדם בעורץ הטבע. במקביל למגון זהה,

ודאי שלא את מגוון היחסים החקלאים הנפוצים.

תחת זאת, הם מגלמים מאמץ לגעת במרקם מקומיים דרך חוויתו של אדם אחד בשטח ולהאריך רגעים ספורים בתוך כמה מן התופעות החקלאיות הנרחבות ביותר – החיים במשק, המיניפולציות

הgentilities והרגג. כל זאת בעיקר בתעשייה הגדולה ביותר – תעשיית העופות לבשר (עדות אחת לקוחה

משחטת צאן ובקר בישראל). בغالל היັפּן של תעשיות בעלי החיים אפּילו התיחסויות מקומיות כאלה מדוחות על תופעות אידיות ממדים. חברי ארגון זכויות בעלי החיים האוסטרלי ALV, למשל, חדרו לקומפלקס אחד של לולים בבניורים קצרים ומצאו בהם הזנחה שיטית של עופות שחיהם תלויים בחסדי האנשיים והצדוק. גם אם מישׁהו ירצה לשכנע את עצמו שמדובר בהיפלאות למקהה חריג, חקירת ALV מתיחסת למיליאוני חיים. במצבות החקלאית-תעשייתית אפּילו מקרה "חריג" או "מקומי" הוא תופעה ענקית.

על כל פנים, לא מעט בעיות בעולם החקלאי לתוארו מעולם על ידי צופים חיצוניים במונחים של מקרים מקומיים, אלא רק בהצללות גורפות מtower התעשיות עצמן. מניפולציות gentiles הרסניות בזולות, למשל, מצויות מחוץ ללקסיקון המחשבה החברתית-politic-moral שלנו, מלבד אולי כשהמחשבה

מודגרת במפורש כמעט בדינוי. עם זאת, מניפולציות gentiles הרסניות הן אחד מיסודות היחסים בין בני אדם ובין חיות מבויתות, זה אלף שנים. למרות הנזק

העכום שנגרם לחיות בעקבות ברירה מלאכותית לטיפוח תוכנות רוחניות על חשבן החoston והבריאות של צאצאי הקורבנות, התרבות שלנו אין אלא ניצנים של מחשבה חברתית ומוסרית על כלל הנושא הזה. רק לפני כרכי עשרים, כשעופות בתעשייה הבשר

לעזוזל "בקרת אקלים"? כאן נחוצה עבודה חפירה מייגעת בפרטים טכניים. והפרטים הטכניים יושארו נטולי משמעות חברתית ומוסרית כל עוד נותרו אותם בפורמת המקורי שלהם. מלאכת התרגום המשוני שנחוצה כאן, משפה טכנית לשפה חברתית, היא שימושה סייפית.

הקשה להבין על מה בכלל אנחנו מדברים ניכר אףיו בניסיון להבהיר מהם ממדיהם התופעה – מהלך מקובל בהקדמות לדינום בניצול תעשייתי של חיות. ספר קורבנות החקלאות בישראל, למשל, עומד על מאות מיליוןים בשנה. נניח לרגע שהיא מדובר במאות אלפיים, או בטריליונים, האם המספרים תורמים משהו להבנה החברתית והמוסרית? ובכל זאת, הניסיון לתת ביטוי מילולי וחוזתי למציאות החקלאית הוא משימה מסובכת דזוקא משום שהוא מדבר בספרים אידירים. מספרים גדולים מזמןיהם התייחסות מכלולה, וכשמנסים לכרכוך בחבילה אחת את מצבם ואתחויהם של מיליוןינו יצורים חיים, ההכללה עלולה להיות עוד דרך למחוק מן התודעה חלק ניכר מהמציאות. יהיה זה אבסורד להציג שורה של עבודות או תמונות ולקבוע "זהו תעשיית העופות לבשר", Caino אין הבדלים מהותיים בין שיטות תעשייתיות שונות, בין לול לlol, בין עוף לעוף או בין אירוע לאירוע, או Caino התיאור המכلى מספק לנו באמת בסיס להבנה מה עשויים להיות הבדלים האלה.

פרשה אפשרית היא לוותר על היומה להציג תמונה כללית כלשהי, ובמקרה להפנות את הזրקו לכמה נקודות אקראיות בתמונה בתוך נקודת פתיחה לדין, גירוש לעיון נוספת. זה השיקול שעומד מאחורי בחירת הדיווחים העובדיים בקטלוג זה. הם לא מכxisים את אותן תעשיות שבהן מתמקדים הטקסטים הנבחרים,

בקשרים האלה מתווך הגישות האופייניות, בغالגולים היסטוריים שונים, לכלכלה, לטכנולוגיה ולמדע. ספרישיזם הוא מרכיב עיקרי בתת-ימודע התרבותי שלנו כביכול, והוא-caה עתיק עד שנדמה כאילו הפרדה מושגית וחברתית גורפת בין בני אדם ובין החיות שמצוות בקרבתם מבטא אמת טבעית ולא יצירה היסטורית של חברה חקלאית (גם הפקעתו הלשונית של המין האנושי מתווך הקטגוריה "חיות" מקובלת עלינו כל כך, עד שכל ניסיון לכתוב אחרת גורר סרבול רב; لكن הפרדה מלאכותית זו נשמרת גם במאמר שלפנינו).

במאות השנים האחרונות הולכת ודווכת במערב ההישענות על אידאולוגיה אנטרופו-מרכזית וספרישיסטית מודעת וגוליה כרךע הכרחי לرمיסת החיים שמתקיימות בינינו. ייעול החקלאות יוצר הפרדה כה אפקטיבית ביןינו לבנייהן וקיומן במחשבותנו נמחק במידה כזו שאדם נאור יכול להרשות לעצמו להרהר בביטחוןיות על "שליטו האדם בטבע" ואך על "התעללות בעבלי חיים" תוך כדי לעיסט גווניתה של ציפור, מבלי להרגיש אי-נוחות או אפילו להבחין באבוסוד. סתירה כזו יכולה להתקיים באין מפריע בזכות תהליכי היסטוריים מורכבים: הקנות שיעור החקלאים בتوزן כל האוכלוסייה האנושית והגדלת שיעור העירוניים בפרט; כליאתן של החיים במבנים סגורים במשרדים כל-חייהם; הרחתת כל מחזור החיים שלhn מגורי אדם; רצינוליזציה של הפעולות החקלאית והפיקתה למושא של מאמציו שיפור טכנולוגיים וינויולים תחת לחץ תחרות כלכלית; פיתוח ציוד אוטומטי לביוץ בעבודות ה-"טיפול" העיקריות בחיות; וצמצום המגע האינדיבידואלי עם חיות עקב הגדלת המשקים, הגדלת מספר החיים במשקים, הקדמה גיל השחיטה

קרשו תחת מבנה גופם המעוות במידה כזו שמאכבר עורר עניין ניכר בתעשייה עצמה, החלו ארגונים להגנה על בעלי חיים לשims לב בעית המינופולציות הגנטיות. בהתאם לכך, אין נמצא עדויות ממשחות או על תופעות כאלה כפי שיש עדויות שצוטט בקטלוג זה מתוך ספרות חקלאית סטנדרטית עוסקת אףא בבעיות גנטיות: טקסט טיפוסי לו'ר, שנע בין הכללות גורפות ואדיישות ובין תיאורי ניסויים יחידים, בשפה "אובייקטיבית" ו"נייטרלית" (קרי: א'מוסרית ו'איחברתית).

הטכניות היתרה והיעדר הנגישות של העולם החקלאי-תעשייתי, וגם שקיומו של עולם זה מעבר לאופקיו של העניין התרבותי, הם תופעות חדשות למדי מבחינה היסטורית. במשך 10,000 שנים חקלאיות בקרוב קיבלה הנוכחות של קשיי אדם-חיה סמייה יותר מקשרים בין-מינים אחרים, כמו הרג חיות למאכל, מאבק בחיות מסוכנות או טיפול בחיות מהם. האנתרופו-זואולוג ג'יימס סרפל הוא אחד התאורטיקנים שהתחזקו על השינויים ההיסטוריים בתחוםים אלה. סרפל מצביע על כך שבזות חיות היה כורך בעיצובה של אידאולוגיה אנטרופו-מרכזית, המרוממת את האדם למרכז העולם ומשפילה את שאר הטבע לממד של משאבים שנועד לשרת אותו. האנתרופו-מרכזיות קרויה לאידאולוגיה ספציפית, שמעונייקה למין האנושי ייחודה על חשבון שאר המינים ותומכת בניזולם. זהו הספרישיזם (speciesism), בתבנית racism או sexism). אחד ממאפייניו של הספרישיזם הוא סיירוב לטrhoch על מחשבה חברתית ומוסרית בונגע לקשרים העיקריים שבין בני אדם ובין חיים ממינים אחרים, הצד התעקשות לעסוק

זו, גם אם לא נלוות לה היכרות פרטנית יותר עם המצויאות החקלאיות, היא גורם מרכזי בערך שמיוחס לבשר בתרבויות שונות. האלימות המהוותית לבשר אינה מחייבת מצער וAKERAI של העדפות טעם והרגל; אדרבה, אנשים צורכים בשר דווקא משום שימושם שמשה הצריכה מבטאת בעילות מרבית את יכולת לשולוט בחיות, אקט סמלי של שליטה בטבע בכלל או בכל מה שישו כמנוגד ל"חברה" ול"תרבות". הרתיעה הגוברת מפני ביוטוי התנהלות כה כוחנית מעוררת גטייה להשליך את הערך המהוותי של בשר על ערכיהם תמיימים יותר, כמו טעם, ערך תזונתי, צורך גופני או זהות תרבותית, אבל מתחת לפניו השטח רוחש היסודות הכהוניים ימימה. כבר ב-1939 תיאר ההיסטוריון נורברט אליאס כיצד התפתחה רתיעה זו בתרבות המערב ביחס כמה מאות שנים בלבד, כחלק מגמתה רתיעה גורפת מפני כל ביטוי פומבי של אלימות ו"חייטיות". לモטור לציין שהאלימות כלפי החיים לא פחתה, אלא רק עברה אל "מאחוריו הקלעים של החיים החברתיים". היתה זו הרחקה עולה ביחס: בתרבות המודרנית של ראשית המאה העשרים ואחת כבר נדחק כל כך היסוד הכהוני של צריכת בשר אל עמוקים הלא-מודע, עד שהחשיבות מקוממת זלני כבד אווז וסטיק נא כמעט כפי שהיא מקוממת את מי שمعدיר שניצל מצופה לחימום של שלוש דקוט במקורה.

למרות ההנגדות שנוטה לעורר התזה של פידס היא מנוחה בדרך משכנעת למדי את הסטטוס הגבואה שדבק במוציאי בשר בתרבויות רבות. לא יותר אלא לתחות באיזו מידה התנטקה ספרת הצריכה מספרת היוצר בתרבויות התרבותן שלנו. ככלומר עד כמה ונשמר, אי שם בירכתי התודעה שלנו, הקשר ההכרחי שבין מוצאים מן החי ובין המקור החייתי

וחלוקת עובדה גוברת בין כל המעורבים בפרויקט החקלאי.

רשימה לא סופית זו מתחמצתת מגמה היסטורית אידית ממדים, שעדיין מצויה בעיצומה. ואולם תוכאה דרמטית אחת שלא ניכרת היבט במדיניות המתועשות כבר מאמצע המאה העשרים בקרוב: הקשרים הבינ-לאומיים העיקריים נדחקו אל מחוץ לתודעה התרבותית. מבחינת הרוב המכريع של האוכלוסייה האנושית, מוצאים מן החי מתקיים בספרת הצריכה בלבד. ההכרה בתחום הייצור שלהם אינה חורגת מגבולות מחוזותיה המשעממים והבלתי מובנים לזרים של הטכנולוגיה החקלאית, ומהזר החיים של המוצאים עצם מגבל למרחב שבין סרטונים ומודיעות פרסומת, התרשומות מאירועים פרטוניים וקניות, הזמן מנות מוכנות במסעדת, עיבוד כלשהו של מוצאים לאכילה בבית, אכילה וזריקת הארץות והשאריות לפח. הנתק בין ספרת הייצור לספרת הצריכה אינו שלם, כמובן, וכשהחיבור ביניהם צץ לרגע לעין קל לטפל באין הנוחות בעוזרת התנטקות רגשית, הטלת האשמה על אחרים ומנגנונים נפשיים תרבותיים אחרים מן הסוג שמTARGET ספרל.

אם נס כההmakor הכהוני והאלים של מוצאים מן החי עולה לתודעה, עדין קל להפלי לאגייס להצדקת האלימות מנה גדולה של אנתרופונצנטריות וספישיזם. אלה, כאמור, מעולם לא נחדרו בתרבויות התעשייתית, ששורשי נטוועים באלפי שנות שליטה חקלאית גלויה ובלתי אמצעית בחיות. האנתרופולוג ניק פידס אף טוען כי בכל הנוגע לבשר (וכן לעור ולפרווה) המקור החיטתי של המוצר לא נמחק מעולם מן התודעה: אנחנו יודעים בהכרח ש"בשר" הוא גופה המבוותר של חייה שהומתה כדי להפוך ל"בשר". ידיעה

רק בני אדם משתמשים בשפה באופן שמאפשר לייצר באמצעות שיח תרבותי, ורק הם מייצרים דימויים חזותיים מתאימים. הכרה בעובדה הבנאלית זו עלולה לגרום את הדין למחוות לא פוריים. אם חיות לא מייצגות את עצמן בשיח, אלא רק מייצגות על ידי אחרים, המשמעות שלן בשיח היא בהכרח הבניה חברתית, ולפיכך אין אפשרות מהותית לדבר עליו, אלא רק על ייצוגים שלן. אין לנו אפוא אפשרות לדבר לפחות על בני אדם בלבד, גם כהונושא הוא לכארה ייצוג חיוט. רעיון זה, שגרסה מעודנות שלו מגישה אריקה פאדג', בטעنته שאי אפשר לכתוב "היסטורייה של בעלי חיים", עשוי לקסום ל佗דעה האינטלקטואלית בזכות הקהוּרְנוּטִוָּת הפילוסופית שלו. על רקע זה הדין הפילוסופי יתמקד בשאלת: האם אפשר בכלל לנחל שיח אונטוני על סובייקטים אלה או אחרים על בסיס ייצוגם הישיר, מבליל להסתמך על הבניות חברותיות גרידיא? ואם אי אפשר לנחל שיח זהה, מה כה מיוחד בכך שיחסות אינן מייצגות את עצמן? בובאנו לדון בחיו איכרים באימפריה הרומית, למשל, האם באממת נתעקש לבחון רק כתבי איכרים? ואם לא נמצאו די מקורות כאלה, האם נטען שהدين בחיו האיכרים הוא חסר טעם?

פלפולים כאלה, תקפים וחשובים ככל שיהיו מבחינות תרומותם לבסיס הפילוסופי של הניסיון לייצוג חיוט, מחמיצים את הבעיה העיקרית בסוגיה זו: לייצוג הזולות מקנה למיצג כוח ביחס למיצג, לייצוג חיוט העשא תמיד בידי המנצלים ושותפיהם. הקושי הבוער ביותר בכך שיחסות אינן יכולות לייצג את עצמן בתרבות איננו חוסר היכולת שלן לעשות זאת – בעובדה ביולוגית – אלא יחס הכוח החברתיים שנשענים על אותה עובדה בעובדה ביולוגית. חוסר היכולת

שליהם, ועד כמה אנוTopics מוצרים אלה בתורו "מן ממשים" ללא היסטוריה ותהליכי ייצור, "וָס'" שהוענק לנו במרחב האוטונומי שבין פרסומות, אריזות וקניות – כמו ששורות בכלל נתפסות בעולם התרבותי, לדברי ז'אן בודרייר. כיום מופעים המוצרים מן החיים שלהם מעובדים יותר ויותר, מעורבים עד לבלי הכר במרכיבים ממקורו צמחי עד לייצור " מוצר כלאים" הומוגני, ובצד שפע של "תחליפים" לבשר, לעור, לפרוחה ולמוחרי חלב – תחליפים שבעם רבות החושים שלנו אינם מסוגלים להבחין ביניהם ובין "המקור". בתנאים אלה, ובעולם שבו כל מוצר נושא שלל דימויים וסיפורים מפוברקים בעיליל כחלה ממהלך השיווק השטנדרטי, האם חשיפת ההליך היוצר של המוצר לא נתפסת בתורו עוד סייפור פנטסטי אחד בין שאר הסיפורים שהודבקו לו?

שאלת זו מביאה אותנו אל שף נושא הייצוג האמנותי של יחס אדם-חייה. בתחילת הדברים הזכרנו התנאים המגבילים שמטילה התרבות שלנו על התייחסות משמעותית לחיות מסוימות, וההדרה של חיות אחרות מכל שיח מרכזי בתרבות אלא אם עברו חפצון והמצאה. נתיב אחר שדרךו מקבלת התרבות "בעלי חיים" לתחומה הוא בתור סמלים לתכנים אחרים. זהו נתיב בלתי נמנע לעיסוק האמנותי בחיות, עקב התפקיד המרכזי של המחשבה הסמלית באמנות בכלל. עם זאת, הייצוג האמנותי של חיוט הוא מקרה פרטי של לייצוג בתחומים אחרים של התרבות, וגם השימוש הסמלי בהן באמנות הוא מקרה פרטי של השימוש הסמלי בהן בתרבות בכלל, ועל כך כדי להתעכ卜 כאן.

לייצוג חיוט בתרבות נעשה תמיד בתיאוכם הדומיננטי של בני אדם. זהה עובדה בנאלית שבסיסה ביולוגיה:

בין-מינימיס ספציפיים, היסטוריים. השימוש בחיות באמנות הפלשטיות מספק דוגמה מובהקת לכך. כאשרנו ניצבים מול סרט, פסל או תמונה שיש בהם דימויי בולט של חיים, מתבקשת השאלה: האם האמן עינה או הרג חיות כדי ליצור את הדימוי שלפנינו? אין לשאלת זו ולא כלום עם זהות הביוווגית של הנפשות המעורבות. אפשר לירות גם בהומלס שדור ולפחלץ את גופו המת כדי ליצור פיעטה יוצאת מן הכלל, אבל אף אמן לא יעשה זאת – ספק מכיוון שאיש לא מאמין שהביוווגי היצירתי שלו חשוב יותר מחיי אדם, ספק מחשש להיתפס, להישפט ולהענש בעונן רצח. יתרה מזאת, בכל הנוגע לורי באדם חסר בית ופחולז גופתו, זה היינו אך ממש האיזור להקוח ממיתוולוגיה מרוחקת, כמו במקרה של פיעטה, או שמדובר דווקא במחאה אפקטיבית במיחוז נגד המדיניות הכלכלית של הממשלה, שדרדרת אנשים למצב של חסרי בית. במקרים כאלה ברור יכול ששהה המשמעות הסמלי והאסתטי של האמנויות הוא משנה ביחס לשזה המשמעות המוסרי והמשפטית. מול פחלץ של תרגגולת, לעומת זאת, שום דבר לא ברור. עד כדי כך לא ברור, שלא רק פחלץ, אלא אפילו צילום או ציור של תרגגולת עם ברק בעיניהם עלולים להיות תולדה של הרג, שנoudד ליצור מודל נិיח וקל לטיפול. במקרה זה האמן חסין כמעט בזדאות מפני התערבות משפטית. התרגגולת אינה "חיה מוגנת". כל עוד הוא הרג אותה בדרך "הומנית" לא נעהרעה עברה. ואם קודם להרג הוא אפשר לה להיות חיים טובים וארכיטים יותר מלאה שהוא צפויים לה בלול מScheduler, אף לו הדין המוסרי עשוי לנוטות לטובתו. זאת ועוד, מתנהל כאן משחק כוחות אחר בין השדה הסמלי-אסתטי ובין השדה המוסרי-משפטית. יהא אשר יהא הגד הציבורי להרג התרגגולת, במקרה זה תתקבל האמנויות

של חיות לדבר על עצמן או ליצור צילומים, ציורים וכיו"ב הוא חולשה שהורצת למוצלים. יש בידינו כוח לספר עליהם כל מה שברצוננו בספר מבלי שיתנגדו, לכפות עליהם שימושיות שונות ומשונות מבלי שימושו, להימנע מלספר עליהם את הספרדים החשובים ביותר מבלי שייצעו שנעשה להן עול, ואפילו לטען שככל הדברים על חיות יצורים בעלי משמעות מוסרית הם סתם הבניה חברתית לאחיזה בעולם. קל כל כך להפריך טענות נוחות כאלה לשפה התרבותית – בתקשות, במידע, במשפט, באמנות – וכך גם להימנע מלבטא טענות לא נוחות. אף קרבין לא יתקומם, אף תרגול לא יתנקם! עצם רעיון ההתקוממות והנקמה הוא מוגן; אפשר אפילו להמשיך לאכול וללבוש אותם בשקט. בשאייה להתגבר על העיות המתבקש כאן, יצוג חיות וייצוג יחסי אדם-חיה חייבים אףו להעתות מתוק ניסיון להכיר ביפויו להשתמש בחיות, להמציא אותן ולמוחק אותן. אין בניסיון זה משום הבטהה להתגבר על העיות, כי מן הסתם אין לנו אפשרות לבРОח כליל מהഫיטוי להשתמש, להמציא ולמוחק. ולמרות הכול אפשר "למזער נזקים" אם נכיר בכך שודאי השתמשנו, המכanno ומחקנו הרבה יותר ממה שהתוכנו לעשות – ولو משום שאין קול אשר ימחה על העול שעשינו, אין סיכוי שינויו, ובעצם יש לנו הרבה מה להרווית.

אפשר להעלות טענות ביקורתיות דומות בזוגע לכל מקרה של יצוג האחר במסגרת ערי כוחות מסוימים. אם פער הכוחות יציב דיו השליטים יוכלו להשתמש, להמציא ולמוחק גם ציבור מדבר, כותב ומצייר. וכך על פי כן ליצוג של חיות ממינים ביולוגיים אחרים יש משמעות שונה – שונה לא כתולדה הכרחית של הבדלים ביולוגיים, אלא כתולדה של יחסים

בונגע לכלבים ולחתולים האהובים ביותר. לקסיקונים איקונוגרפיים, שבהם מפורטת המשמעות הסמלית שנכפית על מני חיות שונים באמנות, אין מעוררים אי נוחות באיש; להפין, צופה וכמברק אמןות "אהוב חיים" וدائית תשמה לעסוק בפענוח איקונוגרפי של דימויי חיים.

הkowski, על כל פנים, בהחלט לא מסתכם בעידון הסגנון שבו אנו מתנסחים בכל הנוגע לחיות. בהתייחסות לחיות במסגרת מדעי הרוח והחברה מקובל הרעיון שתמצת האנתרופולוג קלוד לוי- שטראוס בביוטו "חיות הן טובות למחשבה". הן "טובות למחשבה" כי הן פועלות מתוך התכוונות כמו בני אדם, הן מקיימות בינהן יחסים כמו אדם, ולמינים שונים יש אפיון חיצוני מובהק כמו לבבותות שונות של בני אדם. ובסתו של דבר, החיות לא מוחות כמשמעותם בהן לסמל כל תוכן שהוא - הפעם בזיגוג לבני אדם. הביטוי של לויסטראוס הוא פרפרזה על הביטוי "חיות הן טובות למأكل". ללא ספק, השימוש הסמלי (או האסתטי) בחיות שונה מהותית משימוש בהן בפועל, ועם זאת, מושג השימוש הוא שעומד בסיס שתי קטגוריות היחסים האלה. שימוש סמלי עשוי להיות אימון והכנה לשימוש בפועל, חלק מהמערכות האידיאולוגיות שעוטפת את השימוש הממשי ומטפח אותו. אנחנו מתחזבים כشمישו זר משתמש בזהות הלאומית או האתנית שלנו בטור סמל למשהו. זה לא עניין של חוסר נימוס פשוט; הריגשות ל"ニצול סמלי" מבוססת על חשש מוצדק מפני ההשלכות המעשיות שעלולות להיות לניצול זה. האמנות, אמנים עשויים לחשיך בחסינות תרבותית מסוימת, שמתירה לאמנים להציג בפומבי משחקי ממשמעות בזהויות לאומיות, אתניות או מגדריות, משחקים

אוטונומיה שלא יכולה, מבחינת הנורמות התרבותיות, להתאפשר במקורה של פגיעה באדם כחלק מתהליכי היצירה. בשם חופש האמנות זוכה חיל המוזיאון או הגלריה במעמד מקודש ומוגן מפני הדיווחות חמומי מוח. כאשר הקורבן אינו אדם.

אם כן, המעד התרבותי של ניצול חיים בפועל למטרות אסתטיות וסמליות שניי בחלוקת, ואין זה נדיר שפגיעה בחיות למטרות אלה מתקבלת בהסכם. הניצול הסמלי של חיים, לעומת זאת, כמעט שלא מעורר מחולוקת. אנחנו מאומנים מינקות להשתמש בחיות כסמלים לתכנים שמעוניינים אותנו: בצעצועים, בספרים ובסרטים, בחולמות, למשלים, בפרשומות ובדיבור היום-יום. אנחנו תופסים דימויי חיים וחיות ממשיות בטור ייצוג סמלי של אנשים, שליחסים ביניהם, של רעיונות, של תוכנות וכדומה. ספק אם אנחנו יכולים בכלל להימנע מלעשות זאת, וכך שמסביר סטיב בייקר, יציגים של חיים פתוחים תמיד לפירושיות פרועות, שעשוות להניב ממשמעות הפוכות אלה שאליהן התכוון היוצר. אם כן, בippet ראשון, גם בippet שני, קשה להבין מה הבעיה, למשל, בביטוי "פרה פרה", או בבדיקה שמנוח רנדי מלמוד, "מדוע חצתה התרנגולת את הכביש? כדי להגיע לצד השני". לא מפתיע שקשה לזהות את הבעיה. מוקד עניינו כאן הוא ניצול סמלי של חיים שימוש סטרואטיפי בדיםומיים שלהם, אי תקינות פוליטית. תקינות פוליטית היא סוג מעודן במיוחד של צדק חברתי, ריגושים שמתאפשרת בזכות הנפגעת. עצמי ברמה גבוהה במיוחד במקרה של הקבוצה הנפגעת. כך, אם אפילה הריגשות לסטראוטיפיזציה של בני אדם מדברים וארגוני אינה עניין של מה בכר, הריגשות לסטראוטיפיזציה של חיים אחרות אינה קיימת כלל. לא רק בונגע לפרשיות ולתרנגולות, אלא גם

דיון זה במקומן של חיים בתרבות בכלל ובאמנות בפרט מתקיים בעיקרו מתחזק דיאלוג עם תקדים מוכרים יותר ב ביקורת התרבות – תקדים שמקורם עניינים הוא סוגים מוכרים של יחס אדם-אדם.

ביקורת התרבות שנוצרת מתחזק עניין מוסר-חברתי

בבעל חיים חזק מבני האדם, או בקיצור ביקורת חייתית, מפתחת יסודות מושגים קיימים, שעיליהם היא מושחתת בהכרה. עם זאת, ההתבססות על רעיונות קיימים אינה רק מקרה של הצורך המובן אליו "לעמד על כתפי ענקים". הביקורת החיתית מבקשת לעצמה בסיס שבונגע אליו שוררת הסכמה נרחבת יותר משום שזו דרך משכנתה להגיש חיקושים. כשהמטרה היא שינוי רדיקלי של

מחשבות ומעשים, עד כדי שינוי הרגלים היומיומיים הבנאלים ביותר והכחדת כמה מהתעשיות הגדולות ביותר, מוטב להוותלו בהסכמות הנרחבות ביותר. כך מתנהל אפוא חלק ניכר מהביקורת החיתית: לוקחים תחום מוכר ומוסכם בתרבות, ומראים איך הוא קורס בغال סתיירות פנימיות אם לא נסח אותו מחדש מתוך התיחסות רצינית הרבה יותר לחיות שמעבר לתחומי המין הביולוגי שלנו.

עבדה צו נועתה בצורתה הבירה ביותר בפילוסופיה של המוסר (אתיקה), כafilוסופים כמו פיטר סינגר וטום ריגן נטו שיטות קיימות ובחנו את ההיגיון הפנימי שלהם בהקשר החיתית. סינגר, האמן על השיטה התועלתנית בפילוסופיה של המוסר, הראה שהבסיס לרעיון של שוויון מוסרי בין בני אדם נשמט אם עוצרים בגבולות המין הביולוגי שלנו.

סינגרבחן מהן התכוונות שמקובל מאד ליחס להן שימוש מוסרי, לעומת תוכנות שאין מתקבלות היום בתורה עלה להתייחסות מוסרית מיוחדת, ומצא שהיכולת להרגיש (סבל והנהה, למשל) היא שעומדת

שלא היו מתקבלים בעיןיפה בזירה פומבית אחרת. אבל במקרים רבים יגבר שדה המשמעות המוסרי וה美的טי על החסינות של האמנות – בעוד שדים מוכרים של חיים אפילו לא יעדדו בפוני ביקורת דומה. הקלות שבה חיים משתמשים סמלים באמנות מבטאת אפוא את מעמדן במציאות החברתית, ובמידת מה גם מחזקת את המעמד הזה.

אמנים אחדים מצטיינים ברגשות לשורנות ההסלה והאסתטיציה של יצוג חיים באמנות, והם מוחשים ליצור ייצוג אוטנטטי שלhn, לא פוגעני בשום צורה, ביקורתו ומשנה תודעה. עד מהذا זו כשהיא לעצמה היא כה חריגה, עד שהיא מסמנת אמנים כאלה כמגויים, גם אם הטיפול שלהם בנושא מרמז למדי. על רקע זה עולה תהיה, שעשויה לעלות מול כל אמנות מגוista בכל: אם המטרה היא שינוי חברתי, מדוע לא לפנות ישירות לעורצים החברתיים המשפעים ביותר, ללא העול של עמידה בסטנדרט אמנות גבוה? נראה שאלה זו נוגעת לייצורה הביקורתית בנושא יחס אדם-חיה אף יותר מאשר לאמנות המגוista בתחוםים רבים אחרים. כאן אנו שבים לסוגיות הבורות שהוחרה לעיל.

כשפונים ליצור אמנות מגוista בנושא יחס אדם-חיה, אין אפשרות לטפל היטב בנושא המרכזים מבלי לספק מידע על תופעה לא מוכרת. אפשר לטפל בקלות יחסית בנושא אוטוריים, כמו תנאי הכליאה בגין חיות, או בסוגיות צרכניות מוכרות, כמו התלבטות בשאלת הצמחונות. אבל בכל הנוגע לתופעה המרכזית ביחס אדם-חיה היום – החקלאות התעשייתית – הקהיל יודע מעט מדי. היצירה מועדת לדידקטיות יתרה, ولو מושם שבהיעדר הסברים מתאימים פשוט לא יבינו אותה. קשה ליצור מוצר תרבותי משובח בתחום שהופק מן התרבות.

لتפיסה ביחסים הבין-מיןניים, אין ברירה אלא לחדר. הניסיון להיצמד למוכר ולמוסכם אולי מועלן מבחינה רטורית, אבל הוא חוסם את היכולת לקלוט דברים שימושיים לא חשבנו עליהם. הביקורת החיתית מצויה במלכוד.

זהו תמונה פסימית, אולי פסימית מדי. תיעוש הניצול החקלאי של בעלי חיים, כמו גם תחומיים אחרים של תיעוש וניכור, הולידו תנועות נגד ציבוריות חזקה ל תעשיות בעלי החיים, וזה מותירה חותם בתעשיות. ציבור הולך וגדל במערב בוחר בטבעונות ואינו שותף עוד למימון הישיר של התעשייה, השיטות החקלאיות-תעשייתיות מתמתנותפה ושם, הן בתגובה לחקיקה מגבילה והן חלק מריפורמות שנאלצות חברות ענק לבצע תחת לחץ צרכני. כשתום ריגן מתאר את המסלול שעבר בדרכו לצמחנות, לطبيعונות ולקיימות זכויות בעלי חיים, אפשר להזדהות עם המהלך האישיש שלו, אם כי הבדידות שנשכפת מתיאורו הופכת במהירות למאפיין של תקופה חולפת. בכל מדינות המערב היום בחריות מן הסוג שעשה ריגן עדין אישיות, מחוץ למסורת חזקות ולמוסדות גדולים, אבל הבדיקות נקבעות במהירות. מי שבוחר בطبيعונות נקלט בקלות בתנועה חברתית נוספת, וכי שמעוניין בפעולה נוספת לא צריך להמציא את הגלגל. הבדיקה תעשיות בעלי החיים אינה נראית באופק, אך ייתכן שבתheid הלא רחוק אפשר יהיה לאפיין כמה מן הביעות שעלו כאן כתופעות תקופתיות חולפות. עצם העובדה שחלל המוקדש לביקורת חברתית מעניק מקום לתכנים שבשורות האחוריות לא יכול לקבל ביטוי ציבורי אלא בثور "טכנולוגיה" היא סימן מבטיח לשינוי.

בלב האינטואיציות המוסריות שלנו. בהיעדר תוכנה שמוסכם עליה כי היא מקנה להרגשותו של האחד עדיפות מוסרית על פני הרגשותו של الآخر, علينا לוותר גם על שייכות למן ביולוגי זה או אחר בתור קרייטריון מוסרי. סבלו של האחד שווה מבחינה מוסרית לסבלו של الآخر, ובכלל זה יצור ממין אחר – ואם איננו מקבלים זאת, יהיה זה עקביו לחולטי לוותר על עקרון השוויון גם ביחס לבני אדם. ברוח דומה הראה ריגן, במסורת המחשבה הקונטיאנית בפילוסופיה של המוסר, שהבסיס לרעיון של זכויות יסוד מוסריות נשפט אם עוצמים בגבולות המין האנושי.

שני הפילוסופים חיפשו אפוא את השינוי הרצוי בגישה לנו לחשי אדם-חיה דרך ליטוש השקפות מקובלות ושיפור רמת העקבות הפנימית שלהן. גם הוגים לפי שיטות אחרות, ומן הסתם רוב מקדמיה של הביקורת החיתית במגון גודל של תחומיים אינטלקטואליים ויצירתיים, נוטים לבקש את השינוי במונחים של עקבות, לחיש אגב ניסיון לשמרם לפחות על מראית עין של הסתמכות נרחבת על המוכר והמוסכם. אלא שליתרון הרטורי המובהק של גישה זו יש גם מחיר. לא זו בלבד שהחיכים הבין-מינאים בחקלאות התעשייתית אינם מוכרים לנו היטב, אלא גם השינויים המבוקשים מצויים מחוץ לטוווח ההסכנות החברתיות שלנו. להיות יוצר של גופוandi חמי, כל התנהגותו וכל המניעים לה坦הגוano נתפסים במונחים של תוכנות המוצר שיופק מגוף המת – זהו מצב שלא מהധדים ממנו שום סכנה ופחד שהתרידזו בני אדם בהיסטוריה המוכרת לנו. אין לנו מטענים רגשיים כלפי מצב זה, אין ערכיהם רלוונטיים, אין "תת-מודע קולקטיבי" בוגע לתופעות דומות. כמשמעותם לבטא את התכנים הקשיים ביוטר